

Vojtěch Hrdlička, Valdsaský klášter mezi Českým královstvím a Svatou říší římskou. Politický, hospodářský a sociální vývoj kláštera a jeho panství v 15. století, diplomová práce, Ústav českých dějin, Filozofická fakulta UK, Praha 2019, 204 strany textu, 54 stran příloh.
Oponentský posudek.

Předložená práce Vojtěcha Hrdličky *Valdsaský klášter mezi Českým královstvím a Svatou říší římskou* se zabývá dějinami uvedené církevní instituce v prvních třech čtvrtinách 15. století s přesahy do starší i mladší doby, podle potřeby sledovaného tématu. Zaměřuje se nejen na vlastní historii valdsaského opatství, ale řeší celou sérii otázek s klášterem souvisejících - od právního postavení Valdsas a jejich vztahu k říšským panovníkům a k českým králům až k majetkovému vývoji kláštera v období od konce 14. století po 70. léta 15. století. Zabývá se situací na česko-bavorském pomezí v době husitských válek, postavením Valdsas v protihusitské koalici i jejich kontakty s vůdčím městem regionu, Chebem. Neopomínají významné osobnosti, jež stály v čele kláštera, a nezapomíná ani na vazby opatství k cisterciáckému řádu a k papežství ve složitém období schizmatu a létech následujících.

Co pramenů a literatury se týče, lze konstatovat, že autor využívá vhodné zdroje, a adekvátně s nimi pracuje. Dlouhodobý badatelský pobyt ve Státním archivu v Ambergu umožnil Vojtěchu Hrdličkovi důkladně se seznámit se s valdsaskými písemnostmi a pro svou diplomovou práci použít i řadu dosud nepublikovaných materiálů. V tomto směru lze přístup autora vysoce hodnotit a jeho dílo označit za nadstandardně kvalitní. Také soubor literatury se zdá být pro dané téma víceméně vyčerpávající.

Struktura práce je logická a vyvážená. Po úvodních kapitolách věnovaných pramenům a literatuře, přechází autor k vlastnímu tématu. Nejprve nastiňuje situaci valdsaského kláštera na počátku 15. století, a to v široké škále pohledů - od personálních otázek, přes stěžejní téma změny klášterního patrona v roce 1411, po majetkové poměry opatství. Poté přistupuje k výkladu o období husitských válek a toto období opět podává se zacílením na celou škálu dílčích témat jako v předchozí části. Obdobně široce prezentuje i závěrečné pasáže věnované obnově klášterního panství a vývoji kláštera od 40. do 70. let 15. století.

Předložená diplomová práce představuje ambiciózní historické dílo, které se snaží vypořádat s celou řadou témat, jež doprovázejí převratné události 15. století ve střední Evropě na jedné straně a vývoj klášterů v této dramatické době na straně druhé. S většinou problematiky, již se zabývá, se Vojtěch Hrdlička vyrovnává se ctí. Ve svém zápalu pro věc se však místy pouští i do značně komplikovaných témat, která nebyla dosud jednoznačně prozkoumána a jejichž řešení si asi vyžádá ještě mnoho dalších dílčích studií.

Mám na mysli zejména otázky spojené se zakladatelskými (autor důsledně používá pojem patronátními) právy (s. 72-79). Jeho návrh řešení rozdělením práva na plná a partikulární se mi nezdá odpovídající. Jak si autor představuje výkon partikulárního práva např. v případě šlechtické rodiny, jejíž předek věnoval klášteru jednu vesnici nebo nějaký plat?

Správným se mi nezdá ani autorův výklad o patronátních právech týkajících se valdsaského kláštera ve 13. století. Podle Vojtěcha Hrdličky měli mít k valdsaskému opatství plná práva vládci Svaté říše římské, zatímco čeští králové z rodu Přemyslovců pouze práva partikulární, která se pojila k valdsaským državám na českém území. Domnívám se, že Přemysl Otakar II. a po něm i Václav II., kteří se oba stali na určitou dobu vládci Chebska, disponovali širšími právy, než jen k českým statkům kláštera.

Na s. 76 autor píše, že většina panovníků vykonávala patronátní práva skrze udělení privilegií a konfirmací (s. 76). Konfirmace, udělení privilegií i vzetí do ochrany však ve středověku patřila k právním úkonům, jimiž vládci projevovali svou milost nejen klášterům, k nimž drželi patronátní práva, ale také ke klášterům soukromým. V prostředí českých cisterciáckých klášterů jsou listiny tohoto typu zcela běžné (privilegia a konfirmace pro Vyšší Brod, Pohled, Žďár atd). Vydání konfirmace, privilegia apod. samo o sobě není důkazem toho, že panovník držel vůči dotyčné církevní instituci patronátní právo, což autor ví, neboť sám uvádí v souvislosti se změnou patronátu v roce 1411, že římsští vládci i poté **potvrzovali valdsaskému klášteru jeho práva a brali jej v ochranu jako nejvyšší soudní i exekutivní instance v daném státě.**¹

Dalším tématem, o němž si nejsem jista, zda mu Vojtěch Hrdlička správně rozumí, jsou inkorporované kostely. Skutečně všechny kostely, jež uvádí v seznamu na stranách 160-166, byly klášteru inkorporovány? Nešlo u většiny z nich jen o patronátní právo?

Některé nepřesnosti se týkají také cisterciáckého řádu. Odkud má autor informaci, že volbu opata musel schválit opat jednoho z protoopatství a následně i generální kapitula (s. 64). V textu žádný odkaz není. U studenta, který se zabývá cisterciáckým řádem již delší dobu, je překvapivé, že nerozumí pojmu grangie, který překládá doslovně jako sýpka (s. 33, 132, 159). Přitom slovo grangie, ve smyslu hospodářského dvora se užívá ve všech jazycích včetně češtiny.

Ještě několik poznámek o formální stránce:

Autor píše relativně čtivým odborným jazykem, jeho kvalitu však zhoršují některé jevy: první třetina textu se neúměrně často vztahuje k autorově bakalářské práci o dějinách valdsaského kláštera, takže navozuje dojem, že předkládaná studie není samostatnou prací, ale že jde o druhý díl práce bakalářské. Čtení znesnadňují příliš dlouhá, místy až nepřehledná souvětí. V práci se nacházejí také různé jazykové nepřesnosti: neúplná slova, neúplné věty, četné výchyly z vazeb, které nejspíš svědčí o chvatu, s nímž byla dokončována.² Autor se, bohužel, občas nevyhnul ani gramatickým chybám.³

Faktická připomínka: kniha Rudolfa Langhammera, Waldsassen Kloster und Stadt není v Čechách tak nedostupná, jak autor píše (s. 79), neboť je k dispozici v Národní knihovně.

Závěr: diplomová práce Vojtěcha Hrdličky představuje kvalitní historickou studii, kterou rozhodně doporučuji k obhajobě. O jejím hodnocení rozhodne autorův výkon u obhajoby.

V Praze 21. ledna 2018

Prof. PhDr. Kateřina Charvátová, CSc.

¹ Římsští panovníci sice měli nadále pravomoc potvrzovat klášteru jeho práva a brát jej v ochranu a také tak činili, ale konali tak jako nejvyšší soudní i exekutivní instance v Říši... (s. 141).

² Např. Po překonání vnitřních rozbrojů se v roce 1425 alespoň částečně uklidnila vnitropolitická situace v husitských částech Čech, která dovolila všem husitským stranám, z nichž největší moc držely tábořská a sirotčí polní obce, za pomoci umírněnějšího svazu pražanů (s. 122). Vláda uherského a polského krále Vladislava III. Jagellonského trvala pouze mezi lety 1440-1444, a navíc nedosáhl obecného uznání a soupeřil o vládu v Uhrách se stoupenci malého Ladislava Pohrobka, přičemž zájmy jejího syna v Uhrách po vojenské stránce prosazoval bývalý husitský hejtman Jan Jiskra z Brandýsa (s. 177)

³ Např. Papežové potvrzovaly a poskytovaly (s. 174); protože však s lupem nebyli spokojeni (s. 139); pobytí husitských vyjednavců (s. 128).